

Cirkulärnr: 1994:54
Diariernr: 1994:0619
Handläggare: Germund Persson
Avdsek: J Civilrätt
Datum: 1994-03-10
Mottagare: Vattenförsörjning
Kommunkansliet
Ekonomi/finans
Rubrik: Skadestånd vid källaröversvämningar -
försäkringsbolags regressrätt m.m.

Handläggare
Germund Persson/ml

1994-03-10

Vattenförsörjning
Kommunkansliet
Ekonomi/Finans

Skadestånd vid källaröversvämningar - försäkringsbolags regressrätt gentemot kommuner m.m.

Under senare år har det blivit allt vanligare att försäkringsbolag kräver ersättning av kommuner och andra huvudmän för allmänna va-anläggningar för skador som uppstått till följd av va-verksamheten. Ofta är det fråga om översvämningsskador p.g.a. uppdämningar i avloppsledningar. Försäkringsbolagen reglerar skadorna i förhållande till sina försäkringstagare - fastighetsägarna - och för sedan i sin tur s.k. regresskrav mot kommunen.

Högsta domstolen har nyligen avgjort ett mål som klargör försäkringsbolagens möjligheter att regressvis kräva ersättning av va-huvudmännen i de fall försäkringsbolagen har betalat ut ersättning till fastighetsägare som har drabbats av skador i va-förhållandet (Högsta domstolens dom nr DT 783 den 28 december 1993 i mål nr T 274/91). Målet belyser också det ansvar som åvilar va-huvudmannen samt vissa bevisfrågor.

Bakgrund

Flera fastigheter i en kommun drabbades av källaröversvämningar under 1985 och 1986 bl.a. till följd av häftig nederbörd. Ett försäkringsbolag betalade ut ersättning för översvämningsskadorna till ett antal fastighetsägare som var försäkrade hos bolaget. Försäkringsbolaget riktade därefter motsvarande krav mot kommunen, som var huvudman för den allmänna va-anläggningen.

Kommunen invände att försäkringsbolagets talan skulle avvisas eftersom varken bestämmelserna i 25 § lagen om försäkringsavtal (FAL) eller villkoret i de aktuella försäkringsavtalen gav bolaget talerätt enligt lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar (va-lagen). Kommunen invände vidare bl.a. att kommunen inte åsidosatt sina skyldigheter enligt va-lagen och att sådana

exceptionella väderleksförhållanden rätt att kommunen inte kunde åläggas ansvar för översvämningsskadorna.

Försäkringsbolaget fick rätt både i Statens va-nämnd och i Vattenöverdomstolen. Kommunen överklagade till Högsta domstolen, som nu har avgjort målet i de delar som tagits upp till prövning. I huvudsak har prövningen i Högsta domstolen gällt tre frågor, nämligen försäkringsbolagets rätt att föra talan enligt va-lagen, kommunens ansvar för uppdämningar i spillvattenledningar till följd av kraftig nederbörd, samt kravet på bevisning för att en källaröversvämning skall anses ha orsakats av uppdämning i spillvattennätet.

Möjligheterna att föra regresstalan

Högsta domstolen anför i huvudsak följande ifråga om försäkringsbolagets rätt att föra talan enligt va-lagen.

Enligt 25 § första stycket FAL gäller att en försäkringsgivare, som p.g.a. skadeförsäkring betalat ersättning för en skada som försäkringshavaren kunnat kräva skadestånd av någon annan för, inträder i rätten mot den andre, bl.a. om denne enligt lag är skyldig att utge skadestånd *oberoende av vållande*. I 29 § va-lagen föreskrivs att huvudman eller fastighetsägare som överskridit sin rätt eller *åsidosatt sin skyldighet* i förhållande till den andre är skyldig att återställa vad som rubbats eller fullgöra vad som eftersatts samt *ersätta skadan*. Det har i rättspraxis klargjorts att denna ersättningskyldighet föreligger oberoende av vållande, dvs. att ansvaret är strikt.

Eftersom kommunens ansvar enligt 29 § va-lagen är strikt har försäkringsbolaget regressrätt enligt 25 § FAL. Försäkringsbolaget har därför, enligt Högsta domstolen, också rätt att inträda i fastighetsägarens ställe och föra talan mot kommunen enligt va-lagen.

Beviskraven

En annan fråga som belyses i målet är vilka beviskrav som ställs för att en översvämningsskada skall anses ha orsakats av en uppdämning i spillvattennätet. Kommunen hävdade beträffande en fastighet att skadorna orsakats av att dagvatten trängt in genom källarens väggar och att kommunen därför inte var skadeståndsskyldig. Försäkringsbolaget gjorde å sin sida gällande att vatten trängt upp ur spillvattenavloppen i källargolven och att kommunen därför var ansvarig för skadorna.

Högsta domstolen klargör till att börja med att *bevisbördan* för påståendet att översvämningen orsakats av att vatten trängt in från spillvattenledningen *åvilar försäkringsbolaget (fastighetsägaren)*. Detta innebär normalt sett att försäkringsbolaget skulle ha att styrka sitt påstående. Högsta domstolen konstaterar dock att ett något lägre beviskrav har uppställts i de fall särskilda svårigheter ansetts föreligga att framlägga en fullständig bevisning om att andra skadeorsaker varit uteslutna. Det har då räckt att det vid betraktande av samtliga omständigheter framstår som *klart mera sannolikt* att orsaksförloppet varit det som den skadelidande påstår.

Enligt Högsta domstolen fanns skäl att sätta beviskravet förhållandevis lågt i det aktuella fallet. Högsta domstolen anför härom att det måste antas med-

föra betydande svårigheter för den skadelidande att visa vad som orsakat översvämningen när vetskap om denna, utan att det kan lägga den skadelidande till last, vunnits först avsevärd tid efter det att vattnet hunnit sjunka undan. Bl.a. genom att andra fastigheter i området drabbats av uppträngande vatten från spillvattenledningarna, att fuktskadorna uppkommit endast i den lägre delen av källaren där golvvavloppen för spillvatten var belägna och att visst övertryck i spillvattennätet noterats hos kommunen, ansåg Högsta domstolen att försäkringsbolagets påstående om orsaken till översvämningen var *klart mer sannolik* än att skadeorsaken varit inträngande dagvatten. Försäkringsbolaget fick därmed anses ha fullgjort sin bevisbörda.

Ansvarsbedömningen

I ansvarsfrågan påpekar Högsta domstolen att försäkringsbolagets talan skall prövas enligt samma kriterier som om de skadelidande fastighetsägarna själva hade fört talan mot kommunen. Enligt Högsta domstolen är kommunens ansvar gentemot försäkringsbolaget således strikt i samma utsträckning som det skulle ha varit gentemot fastighetsägarna.

När det gäller själva ansvarsbedömningen instämmer Högsta domstolen i den bedömning Vattenöverdomstolen och Statens va-nämnd gjort i målet.

Statens va-nämnd yttrade härvid i huvudsak följande.

Ett *separerat/separat ledningssystem för spillvatten* dimensioneras inte för regn av viss intensitet utan med hänsyn till antalet anslutna personenheter och med beaktande av att ett visst inläckage är oundvikligt. Då ett sådant system i princip *skall vara tätt* skall regnvatten inte kunna komma in i systemet och ägaren till en fastighet som är ansluten till detta skall heller inte behöva räkna med att översvämning vid regn sker via spillvattenledningen. Detta innebär att kommunen inte kan undgå skadeståndsskyldighet genom att hänvisa till force majeure i form av osedvanligt omfattande regn eller andra väderleksförhållanden. Kommunen har inte kunnat visa att skadorna inte beror på brister i anläggningens utförande eller underhåll, utan utredningen visar snarare att brister föreligger i anläggningen som hänför sig till såväl utförandet som underhållet.

Slutsatsen i alla tre instanserna har således blivit att spillvattennätet inte har uppfyllt de krav som ställs i 12 § va-lagen, och att kommunen därför är skadeståndsskyldig.

Kommentarer

Enligt vår uppfattning är uttrycket "strikt ansvar" som ofta används i va-sammanhang något missvisande. Det "strikt ansvaret" uppfattas stundom så att kommunerna alltid skulle vara ersättningsskyldiga för de skador som inträffar. Detta är dock inte riktigt. Även om vållande till en viss skada i och för sig inte behöver föreligga för att skadeståndsansvar skall kunna komma ifråga, är det ansvar som åvilar kommuner och andra va-huvudmän strikt endast i den bemärkelsen att ansvar normalt föreligger om huvudmannen har *åsidossatt sina skyldigheter* gentemot fastighetsägaren i va-förhållandet.

Det innebär å andra sidan att kommunen *inte* är skadeståndsansvarig för skador som inträffar i va-förhållandet i de fall kommunen inte har åsidossatt

sina skyldigheter enligt va-lagen. Inträffar översvämningsskador till följd av uppdamning i dagvattennätet vid mycket kraftiga regn, föreligger således ingen skadeståndsskyldighet för kommunen om dagvattenledningarna är tillräckligt dimensionerade, i vart fall inte om ansluten bebyggelse statistiskt sett inte löper risk att drabbas av översvämning oftare än vart tionde år (jfr VAV:s publikation P 49). Inte heller bör kommunen ansvara för översvämningsskador som inträffar till följd av stopp i avloppsledningssystemet som inte rimligen kunnat förebyggas eller p.g.a. brott på renvattenledningar.

Den avgörande frågan när försäkringsbolag regressvis kräver ersättning för skador som uppstått i va-förhållandet är om va-huvudmannen är skadeståndsansvarig för skadan gentemot fastighetsägaren. I den mån kommunerna inte ansvarar för skador i förhållande till fastighetsägarna följer att kommunen heller inte svarar gentemot försäkringsbolagen.

Den aktuella domen klargör i och för sig att skadeståndsansvaret är strängt när det gäller översvämningar till följd av uppdamningar i särskilda ledningar som *enbart är avsedda för spillvatten* t.ex. i samband med kraftig nederbörd och detta även om det rått exceptionella väderleksförhållanden. Även om force majeure-liknande omständigheter allmänt sett bör kunna åberopas som grund för ansvarsfrihet, synes utrymmet härför således begränsat när det gäller uppdamningar i separerade spillvattenledningar p.g.a. häftiga regn eller omfattande snösmältning.

Däremot innebär domen enligt vår uppfattning *inte* att skadeståndsansvaret generellt kan anses ha skärpts för kommuner och andra va-huvudmän för skador i övrigt som kan uppstå inom ramen för va-förhållandet, t.ex. översvämningsskador till följd av uppdamningar i kombinerade avloppsledningar eller separerade dagvattenledningar.

I de fall försäkringsbolag för regresskrav mot kommuner t.ex. på grund av översvämningsskador finns det därför all anledning att närmare granska om kommunen verkligen är ansvarig för skadan. Kommunen behöver heller inte godta försäkringsbolagets bedömning av skadans omfattning, utan bör omsorgsfullt pröva storleken på eventuella ersättningsanspråk.

Upplysningar, kurser

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras av förbundsjurist Germund Persson tfn 08-772 44 21, fax 08-772 44 90. I mån av önskemål ordnar juridiska avdelningen en endagskurs om skadestånd och försäkringar i va-förhållanden. För närmare upplysningar kontakta Germund Persson.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET

Juridiska avdelningen

Curt Riberdahl

Germund Persson